

Armeens

Liza Ganimian

1. Taalbeschrijving

Het Armeens is een geïsoleerde tak van de Indo-Europese taalfamilie en vindt zijn oorsprong in de tweede eeuw voor Christus. De taal kent 36 dialecten die verdeeld kunnen worden in twee groepen: het Oost-Armeens en het West-Armeens. Het Oost-Armeens wordt vooral gesproken in Armenië zelf. Het West-Armeens wordt beschouwd als de taal van de diaspora en wordt gesproken in Turkije en het midden-oosten. West-Armeens wordt ook gesproken door Armeense groepen die als gevolg van de genocide terecht gekomen zijn in Europa, Zuid-Amerika en de Verenigde Staten. Deze groepen spreken een eigen subdialect van het Armeens (Vaux, 1998).

Oost en West-Armeens hebben eenzelfde lexicale basis. Als gevolg van migratie kennen de West-Armeense dialecten wel veel leenwoorden en neologismen. (Kasparian, 2007). De 'nieuwe' woorden worden vaak aangepast aan de fonotactische regels van het Armeens (Donabédian, 2000). De Armeense taalversie in Speakaboo is gebaseerd op het West-Armeens.

Fonologisch systeem

De fonologische systemen van het Oost- en West-Armeens kennen dezelfde 5 klinkers: /a/, /i/, /ɛ/, /ɔ/, /u/. De schwa (/ə/) maakt ook deel uit van het klinkersysteem maar wordt beschouwd als een epenthetische vocaal, dat wil zeggen een klinker die wordt ingevoegd om een cluster op te breken; (Vaux 1998, Godson 2004). In het Nederlands gebeurt dat bijvoorbeeld ook bij een woord als 'melk' dat wordt uitgesproken als [mɛlək].

Tabel 1

Consonantsysteem van het West-Armeens volgens Donabédian (2018)

	Coronaal					Dorsaal				
	Bilabiaal	Labiodentaal	Dentaal	Alveolair	Postalveolair	Palataal	Velair	Uvulair	Faryngaal	Glottaal
plosieven	p	b		t	d		k	g		
nasalen	m			n						
trill				r						
fricatieven		(f)	v	s	z	ʃ	ʒ	x	χ	h
affricaat				ts	tʃ	tʃ	dʒ			
liquida				l						
half						j				
klinkers										

Het West-Armeens kent 24 consonanten. Het consonantsysteem van het Oost-Armeens wordt daarnaast uitgebreid met geaspireerde versies van de stops en de affricaten (Vaux, 1998). Het foneem /f/ is pas later deel uit gaan maken van het Armeense consonantsysteem als gevolg van het gebruik van leenwoorden. De /f/ is niet opgenomen in Speakaboo, omdat de klank eigenlijk nog niet voorkomt in het lexicon van jonge kinderen.

N.B. Het Armeens kent een eigen alfabet, bestaande uit 38 letters.

Klemtoon

In het Armeens ligt de klemtoon standaard op de laatste syllabe. Morfologische processen kunnen ervoor zorgen dat de klemtoon verschuift naar de voorlaatste syllabe.

2. Verwervingsvolgorde van de consonanten

Er was nog geen onderzoek gedaan naar de fonologische ontwikkeling bij Armeense kinderen. In Frankrijk -waar een relatief grote Armeense gemeenschap woont- is nu een start gemaakt met dit onderzoek, door de auteur van deze handleiding. Zij heeft 52 Armeens-Franse kinderen onderzocht met de West Armeense versie van Speakaboo.

In tabel 2 is per leeftijdsgroep te zien hoe vaak een foneem correct geproduceerd werd. De scores zijn gesorteerd van best naar slechtst voor de jongste leeftijdsgroep.

Tabel 2

Percentage correct geproduceerde consonanten per leeftijdscategorie per foneem (Ganimian, 2019)

	n=19 36-47 mnd	n=14 48-59 mnd	n=12 60 -71 mnd	n=7 72-84 mnd
p	100	100	100	95,2
k	100	100	100	100
t	98	100	100	98,6
l	97,4	96,4	100	100
m	96,5	100	100	100
n	95,1	98,6	99,4	100
z	94,7	100	100	100
g	93,7	96,4	99,1	97,1
s	92,6	100	100	100
v	91,2	97,6	97,2	95,2
d	86,3	98,6	100	100
b	86	97,6	94,4	95,2
x	84,2	89,3	100	100
h	84,2	96,4	100	100
ɣ	83,2	98,6	98,3	100
tʃ	78,9	100	100	100
j	78,3	92,9	100	92,9
ts	78,2	96	97,6	100
ʃ	68,4	73,8	100	100
dz	68,4	92,9	98	100
dʒ	63,2	53,3	100	92,9
ʒ	52,6	100	91,7	100
r	43,7	85,7	85	100

De stemloze stops lijken het vroegst verworven te worden. De /r/ lijkt pas als laatste verworven te worden.

3. Veel voorkomende fonologische processen

Gliding en lateralisatie van de /r/ komen het meest voor bij de jongste leeftijdsgroep.

4. Toegestane lexicale variatie

Geen gegevens bekend.

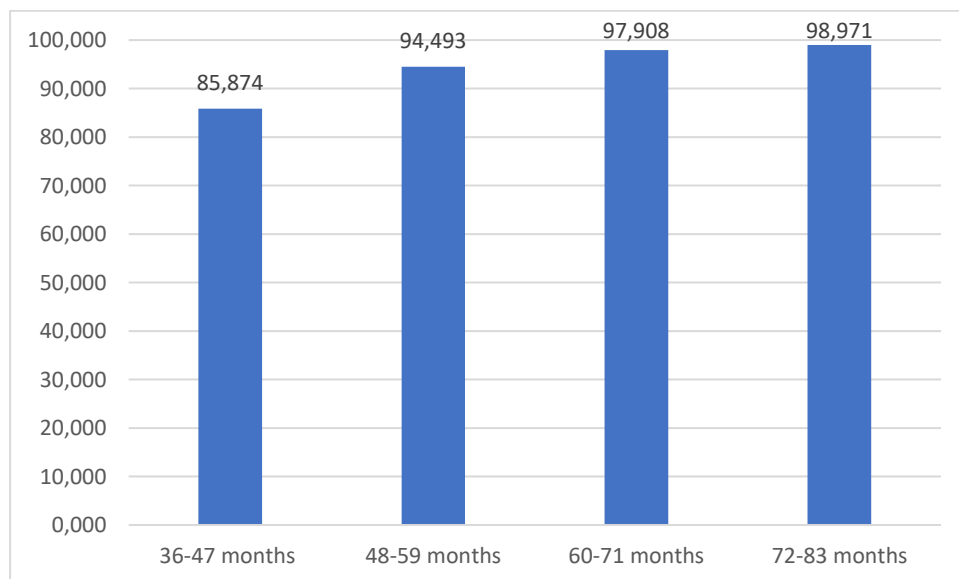
5. Prestaties van zich normaal ontwikkelende Armeense peuters: PCC

Begin 2019 zijn in Frankrijk 52 kinderen getest met de Armeense versie van Speakaboo. De kinderen waren tussen de 3 en 7 jaar oud en groeiden op met Armeens als moedertaal. De kinderen bezochten een particuliere school waar in de eerste twee jaar uitsluitend Armeens met de kinderen gesproken wordt en in de jaren daarna in het Frans en Armeens wordt lesgegeven.

Voor de test is gebruik gemaakt van een papieren lottospel met dezelfde testitems als in de Speakaboo app. De afname van de lotto vond plaats door de auteur. De kinderen moesten het getoonde plaatje matchen met het lottovel en daarna het plaatje benoemen. Als het kind niet spontaan benoemde, werd het woord voorgezegd. Als het kind het woord ook niet wilde nazeggen, ging de onderzoeker door naar het volgende item.

Een van de doelen van deze tests was na te gaan wat het percentage consonanten correct (PCC) was in verschillende leeftijdsgroepen.

De resultaten zijn te zien in afbeelding 1.

Afbeelding 1. Percentage consonanten correct (PCC) van de Armeese kinderen per leeftijdsgroep.

6. Bronnen

Literatuur

- Donabédian, A., Montaut, A., (2011) *Saillance syntaxique et énonciative en hindi et en arménien : vers une définition de la saillance linguistique*. In: Inkova, O. Saillance, aspects linguistiques et communicatifs de la mise en évidence dans un texte, Vol. 1, Annales littéraires de l'Université de Franche-Comté n°897, 169-186
- Donabédian, A. (2018). *Middle East and Beyond - Western Armenian at the crossroads: A sociolinguistic and typological sketch*. In: Bulut, Christiane, Linguistic Minorities in Turkey and Turkic-speaking Minorities of the Peripheries. *Turcologica* 111, Harassowitz Verlag.
- Dum-Tragut, J. (2009). *Armenian : Modern Eastern Armenian*. Amsterdam, Philadelphia. London oriental and African language library. John Benjamins Publishing, Volume 14.
- Ganimian, L. (2019). *Adaptation de l'outil d'évaluation Speakaboo en arménien oriental et occidental*. Mémoire pour obtenir le certificat de capacité d'orthophoniste. Université de Franche-Comté.
- Godson, L. (2004). *Vowel Production in the Speech of Western Armenian Heritage Speakers*. (Thèse, Portland State University)
- Hovsepian, A. (2012). *Vocabulary Growth in Armenian-English Bilingual Kindergarteners*. A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Doctor of Philosophy. Department of Speech-Language Pathology. University of Toronto.
- Kasparian, S. (2007) *Langues et identités des Arméniens de la diaspora. État des lieux*. Hommes & Migrations, volume 1265, pages 176-189.
- Vaux, B. (1998). *The phonology of Armenian*. Royaume-Uni, Oxford University Press